

Publicat a la revista **El Solsonès** (1987):

- **Joan Costa, ganivetaire solsoní de 84 anys**
  - El Solsonès núm. 5, juliol 1987
- **La tradició de la indústria ganivetera a Solsona**
  - El Solsonès núm. 7 setembre 1987

Arxiu Comarcal del Solsonès. Fons: Ajuntament de Solsona, autor desconegut. Home treballant en un taller de ferro, Solsona.

Fotografia de **Joan Costa** treballant al seu taller que formava part d'una exposició del Consell Comarcal durant la Fira de Sant Isidre de l'any 2009.

Joan Costa, ganivetaire solsoní de 84 anys

El Solsonès ha estat sempre una de les comarques de Catalunya en la qual els oficis artesans han tingut una importància cabdal. Treballs com el d'espardenyer, cisteller, ebenista, terrisser... i ganiveter formaven la petita ànima industrial del Solsonès. La majoria d'aquests oficis han anat desapareixent com a artesanals i el que s'ha conservat fins a l'actualitat, amb tendència a desaparèixer d'aquí a pocs anys és el de ganiveter. Joan Costa, de 84 anys, és un solsoní que conserva aquest ofici amb el mateix estil que l'any 1917, quan ell va començar a fer ganivets.

«Fa cinquanta anys, una dotzena de ganivets valia 26 pessetes»

-Sr. Costa, quin any vàreu començar de ganiveter?

-L'any 1917, un any molt difícil. Era una època en què no hi havia mitjans per treballar. Quan teníem una pila considerable de ganivets, agafàvem els matxos i baixàvem carregats cap a Andalusia a vendre'ls. A la tornada ens paràvem a València a comprar banyes per fer mànecs.

-Quina mena de banyes feieu servir?

Eren puntes de banya de vaques i bous, generalment. Era el tros massís que quedava de fer les pinites. Les portaven de l'Àfrica perquè era una banya més dura, llarga i buida de dintre. Les que es fan servir ara es compren a Barcelona i són importades de l'Argentina.

-Quin sistema se segueix per fer un ganivet de manera artesanal?

-El primer pas és posar la banya a escalfar. Una vegada calenta es prensa i s'adreça, després es talla i es poleix a mà. Pel que fa a la fulla, ha de ser d'acer i ha de passar pel foc per donar-li cos. Després s'ha de refredar amb oli. Una vegada ta-

llada i muntada, jo els decoro amb dues tires d'aram i una de llautó al mig del mànec.

-Encara que continueu fent-ho artesanalment deu haver canviat alguna cosa des de l'any 1917.

-I tant, pensa que les fulles les anàvem a esmolar al Molí del Pont i de Golerons. Ens assèiem al costat del riu i amb les pedres d'esmolar ficades dins de l'aigua anàvem treballant. De les pedres d'esmolar en tinc un mal record. Uns anys després de la guerra ja tenia una esmoladora que anava a cinc-centes revolucions per minut, es va trencar i em va fer un forat a la barbata que hi passaven dos dits.

-Quan cobràveu abans i quan cobreu ara per un ganivet?

-L'any 1917, quan vaig començar, cobrava sis rals per dia i havia de treballar deu hores. Ara, de cada peça en faig pagar dues mil pessetes.

-És cert que a Solsona hi havia un model de ganivet que era únic?

-Sí. Era el gavatz. Era d'origen francès. Només el feiem nosaltres i de marca li vam posar el nom de

«tortuga». Es venia especialment a Osca, i més concretament a Barbastre. Precisament per augmentar la producció, l'any 1936 va instal·lar una premsa excèntrica que encara la conserva el ganivetaire solsoní Pallarès i fou la primera que s'instal·là al Solsonès.

-Quina era la producció que feieu en aquella època?

-Fèiem unes quatre dotzenes de ganivets per dia. Llavors érem quatre homes al taller. Actualment només en faig un, però treballo sol.

-Quin preu tenia un gavatz?

-Després de la guerra, cada dotzena valia unes 26 o 27 pessetes.

-Quins altres tipus de ganivets heu fet?

-No em recordo de tots. Hi havia el model Solsonès, que feia vuitanta centímetres una vegada obert. També hi havia el de ganxet, especial per anar a collir raïms. D'altres models que em vénen al cap són el despuntat i el de veterinari.

JOAN CASTRO

(Entrevista realitzada el mes de maig de 1986).

La tradició de la indústria ganivetera a Solsona

Enguany, a Solsona, a partir del 5 de setembre i fins al 12 d'octubre, podreu trobar, en el Palau Episcopal, una exposició sobre ganivets. Es tracta d'una proposta cultural amb la qual l'ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU DIOCESÀ I COMARCAL DE SOLSONA es presenta a la ciutadania.

L'esmentada Associació, que promou la mostra, és una entitat sense finalitat de lucre, que es proposa organitzar activitats cíviques i culturals, encaminades sobretot de cara a l'estudi i la difusió de la història, l'art, l'arqueologia, l'etnologia, etc..., amb una voluntat de recuperació de la identitat de la ciutat i de la comarca. L'objectiu del Amics del Museu es pot sintetitzar en promoure en la població l'estima vers els testimonis del passat. Alhora, es brinda a col·laborar amb les tres institucions que conformen el Patronat del Museu (Generalitat, Bisbat i Ajuntament), per tal de potenciar tot el patrimoni museístic de la comarca, tant els fons arqueològics i artístics com les col·leccions etnològiques i històriques.

L'Associació d'Amics del Museu pretén establir la pràctica de presentar, periòdicament, exposicions sobre temes patrimonials d'interès, i ha cregut convenient iniciar aquest periple amb una mostra que tracta un dels aspectes que més ha caracteritzat la ciutat de Solsona i l'ha donada a conèixer arreu: **la tradició ganivetera.**

La ganiveteria havia estat durant segles la indústria més florent de la ciutat. Els coltells i les dagues de Solsona s'escampaven per al península i arribaven fins i tot a les colònies americanes. Avui en dia, en canvi, perduren pocs testimonis d'aquest ofici. Per això es posa de manifest que hi ha uns estris, unes tècniques i uns records que convé recuperar. Aquest és l'objectiu fonamental de l'exposició. Es pretén, també, que la mostra serveixi d'homenatge i reconeixement a **Joan Costa**, el darrer artesà ganiveter, l'home que personifica la tradició d'un treball manual profundament lligat a la història de Solsona.

CONTINGUT DE L'EXPOSICIÓ

Àmbit 1.- ELS PRECEDENTS: ELS PRIMERS GANIVETS

En la prehistòria, l'home ja coneixia un instrument tallant fet de pedra, d'os o de banya. Amb el descobriment dels metalls aparegueren noves formes i usos que encara avui perduren.

(Mostra de ganivets procedents de jaciments arqueològics del Solsonès).

Àmbit 2.- L'OFICI DE GANIVETER: EVOLUCIÓ I CARACTERÍSTIQUES

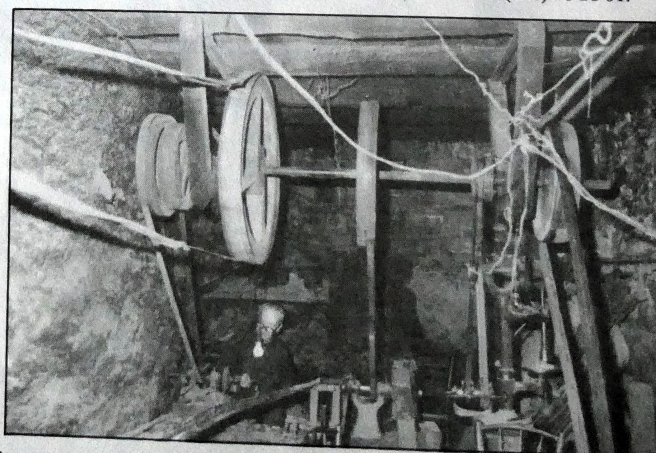
La dagueria o ganiveteria ha estat una de les indústries més florents de Solsona, almenys des del segle XVIII fins al segon terç de la nostra centúria. Hi ha referències que al segle XVI ja eren coneguts i apreciats els ganivets fabricats a la ciutat.

La veritable expansió de l'ofici, però, no es va produir fins al segle XVIII i va anar lligada a la comercialització dels productes a la península i a l'exportació cap a Amèrica.

Els daguers de Solsona, juntament amb altres oficis, estaven agrupats dins la Confraria de Sant Eloi, creada el 1580.

Àmbit 3.- EL PROCÉS ARTESANAL DE FABRICACIÓ DEL GANIVET

Descripció del treball del ganiveter

Aspecte general de l'obrador de Joan Costa, el darrer artesà ganiveter de Solsona, al carrer de Mirabaldà.
Foto: L. Albets.

i exposició dels utensilis bàsics d'un obrador de ganiveter.

Àmbit 4.- TIPOLOGIA DE GANIVETS SOLSONINS

Mostra de ganivets tradicionals fabricats a Solsona, des del segle XVIII al XX, així com altres eines que feien els daguers de la ciutat (podalls, tisores...).

Àmbit 5.- LA INDÚSTRIA GANIVETERA A SOLSONA, AVUI

Joan Costa, el darrer artesà ganiveter de Solsona.

Amb els seus 84 anys, Joan Costa, l'últim ganiveter solsoní que ha treballat seguint les tècniques antigues, personifica la tradició de la coltellaria. Amb ell s'acaba un ofici artesanal.

La producció industrial de ganivets.

La mecanització de la fabricació de ganivets ha adequat aquesta professió a les necessitats de la societat actual.

Dos tallers mecanitzats mantenen viva a Solsona la producció coltellera: **Pallarès i Casafont.**

Informació: Jordi Padró (Servei de Museus)

Telf. (93) 302 15 22.

Museu Diocesà i Comarcal de Solsona

Telf. (973) 48 21 01.